

A NEMI ESSZENCIALIZMUS KÉRDŐÍV MAGYAR NYELVŰ VALIDÁCIÓJA

OCSENÁS Dorottya
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
ocsenas.dorottya@arts.unideb.hu

HÖGYE-NAGY Ágnes
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
hogye-nagy.agnes@arts.unideb.hu

KOVÁCS Judit
Debreceni Egyetem, Pszichológiai Intézet
kovacs.judit@arts.unideb.hu

ÖSSZEFOGLALÓ

Háttér és célkitűzések: Ezen tanulmány célja a Skewes, Fine és Haslam (2018) által kidolgozott *Nemi Esszencializmus Kérdőív* (Gender Essentialism Scale, GES) magyar változatának a pszichometriai vizsgálata.

Módszer: A GES-kérdőívet egy kérdőívcsomagban vettük fel egy párkapcsolatok működését vizsgáló kutatás részeként. A kérdőíves vizsgálatban 421 fő vett részt. A kérdőívet validitása szempontjából a *Nemiszerep-egyenlőség Kérdőívvel* (Beere et al., 1984) hasonlítottuk össze.

Eredmények: Az empirikus eredmények alapján a GES magyar változata egy megbízható ($\alpha = 0,887$) és valid egydimenziós mérőeszköz. Az illeszkedési mutatók szerint az eredeti egydimenziós faktorstruktúra megfelelő ($\chi^2(265) = 648,812; p < 0,001; RMSEA = 0,057; CFI = 0,953; TLI = 0,949$). A nemi esszencializmus a nemi egyenlőséggel összefüggésben jó konvergens validitást, közepes erejű korrelációt mutat, és szintén a nemi egyenlőséghez képest, van önálló pozitív magyarázóereje a párkapcsolati elégedettség vonatkozásában. *Következtetések:* A GES magyar változata megbízható és valid mérőeszköz, amely alkalmas a nemi esszencializmus pszichológiai jelenségének vizsgálatára.

Kulcsszavak: GES, nemi esszencializmus, nemiszerep-egyenlőség, párkapcsolati elégedettség

PROBLÉMAFELVETÉS

Korábbi tapasztalataink alapján (Ocsenás & Kovács, 2022, 2025) az emberek hajlamosak magukat igencsak egyenlőségelvűnek vallani, szélsőséges mértékben egyetérteni azzal, hogy a két nem feladatainak és felelősségi körének hasonlóknak kellene lennie az élet számos (majdnem minden) területén. Azonban ezzel szemben áll az, hogy a gyakorlatban mégsem valósul meg a teljes nemi egyenlőség, sem az oktatás és politika, sem pedig a családi élet esetében (Gregor & Kovács, 2018). Az ellentmondást magyarázni képes konstruktumok közül jelentősnek mutatkozik a nemi esszencializmus, amely egy mélyebb szinten ragadja meg a nemekről való gondolkodás lényegét, vagyis, hogy a biológiai különbségek alapján mennyire gondolja valaki a nemeket különböző tulajdonságokat hordozónak. Jelen vizsgálat egyik fő célja a *Nemi Esszencializmus Kérdőív* magyar nyelvű verziójának pszichometriai tesztelése, ami lehetővé teszi, hogy a konstruktumot megbízhatóan és érvényesen tudjuk mérni magyar populációban is.

Felmerül a kérdés, vajon miért érdemes a nemi esszencializmust mérő skálát a magyarul is rendelkezésre álló skálák készletébe beemelni. Ugyanis a nemekről, nemi szerepekről való gondolkodásnak nagyon sokféle szegmense van, és a különböző vonatkozások mérésére számos, akár magyar nyelven is hozzáférhető, validált skála áll rendelkezésre. Így az ambivalens szexizmust mérő skála (Szabó, 2008), a Bem-féle Nemi Szerep Kérdőív (Kozma & Kocsor, 2018), a *Multikulturális maszkulinitás ideológia* skála és a *Femininitás ideológia* skála (Kozma et al., 2019) vagy a *Nemierőszak-mítoszok elfogadása* skála (Nyúl et al., 2018). A nemi esszencializmust mérő skála validálására azért van

szükség, mert a nemi esszencializmus egy metahiedelem, ami sok más attitűdöt is megmagyaráz. Előre jelzi a nemi sztereotípiák elfogadását, a tradicionális nemi szerepattitűdöket, és a szexizmus megjelenését is, és befolyásolja az emberek alapvető hozzáállását ahhoz, hogy milyen szerepeket, feladatokat, elvárásokat és képességeket tulajdonítanak a férfiaknak és a nőknek (Haslam, et al., 2000; Prentice & Miller, 2007). Kijelenthetjük tehát, hogy strukturáló konstruktum, nem „egy attitűd a sok közül”, kiterjedt összefüggést mutat a női és a férfi szerepek betöltésével és az azokat betöltő személyek megítélésével kapcsolatban.

Az esszencializmust (így a nemi esszencializmust is) sok szerző valóban a többi hiedelmet is alapjaiban meghatározó attitűdként írja le (Haslam et al., 2000; Prentice & Miller, 2007), mint ahogy azt az alábbi idézet is szemlélteti: „A pszichológiai esszencializmus a társas kategóriákról való gondolkodás egyik alapvető kerete, amely befolyásolja, hogy az emberek miként értelmezik, értékelik és hogyan reagálnak a csoportok közötti különbségekre.” (Haslam et al., 2000, p. 114).

ELMÉLETI BEVEZETÉS

A nemi esszencializmus

A nemi esszencializmus azt az elképzelést tükrözi, hogy a férfiak és a nők alapvetően különböznek egymástól, és e különbségek főként biológiai alapúak (Skewes et al., 2018). Bár ideológiai fogalom, az esszencializmus a hétköznapiakban is gyakorlati hatással lehet; például az esszencialista gondolkodású férfiak kevésbé szívesen vesznek részt hagyományosan nőiesnek tartott tevékenységekben, mint amilyen a kisgyermek gondozása.

A családi szerepek terén az esszencialisták inkább ragaszkodnak a hagyományos nemi szerepekhez (Gaunt, 2006), és hajlamosabbak arra, hogy úgy gondolják, a szerepeiket nemi (biológiai) determinizmus határozza meg (Tinsley et al., 2015).

A magas szintű esszencializmus általában rögzült gondolkodásmóddal társul, azaz azzal a nézettel, hogy képességeink és tulajdonságaink velünk születettek. Ez a szemlélet általában kedvezőtlen következményekkel járhat, mert korlátozhatja egyes készségek fejlesztését, és emiatt a magasabb szintű esszencializmust inkább negatív tulajdonságnak tartják (Blackwell et al., 2007; Burnette & Finkel, 2012; Verkuyten, 2006; Thorsteinsen et al., 2022). A nemi esszencializmus erőteljesen befolyásolja a társadalmi szerepekről és normákról alkotott elképzeléseinket. Williams és Best (1990) korai vizsgálatai megállapították, hogy a nemek közötti különbségekhez kapcsolódó esszencialista nézetek erős sztereotípiákat táplálnak, amelyek stabilizálják a nemi szerepeket. Ezek a sztereotípiák meghatározzák a férfiak és a nők közötti különbségek és hasonlóságok társadalmi értelmezését, amely gyakran a férfiak dominanciáját és a nők alávetettségét hangsúlyozza (Eagly & Wood, 2011).

Az esszencialista nézetek fenntartása hozzájárulhat a szexista attitűdök kialakulásához és fenntartásához. Prentice és Miller (2007) azt találták, hogy azok az emberek, akik erős esszencialista nézeteket vallanak, nagyobb valószínűséggel fogadják el a nemek közötti sztereotípiákat és igazolják a társadalmi hierarchiában a nemek közötti különbségeket. Keller (2005) kutatásai is rámutatnak, hogy az esszencialista gondolkodás növeli a nemi megkülönböztetést, különösen a munkahelyi és családi szerepek

tekintetében. Az esszencialista nézetek és az előítéletek közötti kapcsolatot további kutatások is alátámasztják. Egyes kutatások (Haslam & Levy, 2006; Fine et al., 2024) munkái rámutatnak, hogy azok az emberek, akik inkább hajlanak az esszencialista gondolkodásra, nagyobb valószínűséggel mutatnak előítéleteket nemi, etnikai és egyéb társadalmi csoportokkal szemben.

A szélsőségeség azonban mindkét irányban problémás lehet, az esszencializmus teljes tagadása például az identitásfejlődés terén lehet hátrányos (Ryazanov & Christenfeld, 2018), amely során a nemi szerepek is kapaszkodót jelentenek (Marcia, 1966), s amelyek a karrier- és életútválasztásban is szerepet játszanak (Eccles, 1994). Vagy, a párkapcsolatok területén, a valamelyest esszencialista nézetek pozitív együttjárást mutatnak a párkapcsolati elégedettséggel (Ocsenás & Kovács, 2025), talán, mivel értelmezési keretet nyújtanak apróbb nemek közötti súrlódások elnéző értelmezéséhez.

A nemi esszencializmus és a nemi egyenlőségelvűség kapcsolata

A nemi esszencializmus szorosan összefügg a nemi szerepekkel kapcsolatban mutatott sztereotipikus gondolkodással. Az esszencialista nézetek szerint a férfiak és a nők közötti különbségek természetesek és elkerülhetetlenek, ami gyakran sztereotípiák fenntartásához és előítéletekességhez vezet (Haslam & Levy, 2006; Fine et al., 2024). Ezek a sztereotípiák sokszor a férfiak és a nők különböző társadalmi szerepeinek „természetes” igazolására szolgálnak, ami akadályozhatja az egyenlőség elérését.

Az esszencializmussal határozottan egyetértő egyének kevésbé támogatják a nemi egyenlőségre irányuló társadalmi

és politikai intézkedéseket, mivel ezek szembemennek azzal a hittel, hogy a nemi különbségek biológiailag meghatározottak és változtathatatlanok (Morton et al., 2009). A magas szintű nemi esszencializmus tehát hozzájárulhat a *status quo* fenntartásához, mivel az esszencialista személyek nem érzik szükségét annak, hogy a társadalmi normák megváltozzanak, hiszen szerintük a nemek közötti különbségek „természetesek” és nem befolyásolhatók. Különösen igaz ez a munkaerőpiacon és a családi szerepekkel kapcsolatos elvárásokban (Rudman & Glick, 2008). A merev nemi különbségek hiedelme miatt az esszencialista gondolkodás támogatja azokat a hagyományos szerepeket, amelyek a férfiakat dominánsabbnak és karrierorientáltabbnak, a nőket pedig gondoskodóbbnak és családközpontúbbnak várják. Ez a különbségtétel nehezíti a nők egyenlő hozzáférését a vezető pozíciókhoz, és növeli a nemi alapú munkahelyi diszkrimináció esélyét (Prentice & Carranza, 2002).

Az esszencializmus gyakran szolgál alapot a patriarchális társadalmi struktúrák fenntartásához. Mivel a nemi különbségek biológiai alapjait hangsúlyozza, ez a gondolkodásmód „természetes” indokot szolgáltat a férfiak dominanciájára és a nők alárendelt helyzetére (Schmitt & Wirth, 2009). Ennek következtében az esszencialista nézeteket vallók kevésbé valószínű, hogy támogatnák a nemi szerepekkel kapcsolatos változásokat vagy egyenlőségi törekvéseket, mivel ezeket a nemi rend felborításaként értelmezhetik.

A kutatók azt is vizsgálták, hogyan lehet az esszencialista gondolkodást megváltoztatni. Bem (1993) híres androgunitáselmélete azt javasolja, hogy a nemi szerepeket nem kellene merev kategóriákra bontani, hanem egy olyan rendszerben kellene gondolkodni,

amely lehetővé teszi, hogy az egyének mindkét nemre jellemző tulajdonságokat felveszenek. Ez az elképzelés egy alternatív megközelítést kínál az esszencialista nézetekkel szemben, és támogatja a nemek közötti rugalmasságot. Továbbá, Bigler és Liben (2007) kutatásai arra mutatnak rá, hogy a nemi sztereotípiák elleni oktatás csökkentheti az esszencialista nézeteket, különösen a fiatalabb generációk körében. Az oktatás és a kritikus gondolkodás fejlesztése hatékony eszköze lehet a szélsőséges esszencializmus elleni küzdelemnek.

A nemi esszencializmus nemek közötti összehasonlításban

Több kutatás rámutatott, hogy általában a férfiak magasabb szinten vallanak nemi esszencialista nézeteket, mint a nők (Bastian & Haslam, 2006; Prentice & Miller, 2007). Ez összefüggésben állhat a hagyományos nemi szerepekhez való nagyobb ragaszkodással és a biológiai determinizmus elfogadásával, amely a férfiak körében szintén erősebben jelenhet meg (Gaunt, 2006). Ugyanakkor a nők esetében az esszencializmus megjelenése komplexebb lehet, mivel egyes kutatások szerint a nők is elfogadják az esszencialista nézeteket, például a társadalmi identitás és szerepek szempontjából, de más motivációk mentén – míg a férfiaknál az esszencialista nézetek a hatalmi pozíció fenntartását célozzák, a nők esetében inkább egyfajta alkalmazkodásként van jelen (Ryazanov & Christenfeld, 2018). Ezek a nemi különbségek alátámasztják, hogy a nemi esszencializmus társadalmi és pszichológiai megnyilvánulásai eltérőek lehetnek a férfiak és a nők esetében, ami fontos tényező a jelenleg átfogó vizsgálatában.

A nemi esszencializmus mérése, a Nemi esszencializmus skála és a mérőeszközzel kapott eredmények

Noha a jelen kutatásunkban vizsgált *Nemi esszencializmus* skála (Gender Essentialism Scale, GES; Skewes et al., 2018) viszonylag új mérőeszköznek számít, a jelenséggel kapcsolatban tett empirikus megfigyelésekről a szakirodalom a 2000-es évektől rendszeresen beszámol. A konstruktum szisztematikusan mérése előtt számos rövidebb mérésre látunk példát, mint többek közt Keller (2005) egy tétele a genetikai determinizmusba vetett meggyőződés skálájában, mely szerint a férfiak és nők személyisége és viselkedése közötti különbség genetikailag meghatározott, vagy Tinsley és munkatársai (2015) négyállításos nemi determinizmus mérése, melyben a faji esszencializmus skála analógiájára fogalmaztak meg olyan tételt, mint hogy a nem nagymértékben meghatározza az emberi tulajdonságokat, képességeket és társadalmi szerepvállalást. Skewes és munkatársai (2018) a GES kimunkálásakor komoly inspirációt merítettek Haslam és munkatársai (2000) kutatásából, mely szerint a válaszadói megítélés alapján a nemet a számos emberi csoportosító tényezőtől az emberek a legtermészetesebbnek, legváltoztathatatlanabbnak és legstabilabbnak gondolják.

A *Nemi esszencializmus* skála (Gender Essentialism Scale, GES) Skewes, Fine és Haslam (2018) munkája, amely megbízható és érvényes eszköz a nemi esszencializmus mértékének felmérésére. A skála kifejezetten a biológiai alapú, változtathatatlan nemi különbségek hiedelmeit méri, olyan állításokkal, amelyek a nemi különbségeket természetesnek és stabilnak tartják. A GES egydimenziós kérdőívként alkalmazható, három fő kérdéskört vizsgál: a nemi különbségek

biológiai eredetét, az egyes nemi csoportok közötti határok merevségét, valamint a nemi különbségek változhatatlanságát (Skewes et al., 2018). Ezek a kérdéskörök jól tükrözik a nemi esszencializmus lényegét, amely mélyen gyökerezik az emberek nemekkel kapcsolatos alapvető hiedelmeiben (Haslam et al., 2000; Keller, 2005).

Mivel a skála viszonylag friss, továbbá a nemi esszencializmus nem gyakran vizsgált konstruktum, az ezzel kapcsolatos kutatásokat nagyrészt a skála kidolgozói végezték. Skewes és munkatársai (2018) eredményei alapján a GES közepes, negatív irányú kapcsolatot mutat a nemiszerep-egyenlőségről alkotott nézetekkel (Beere et al., 1984), és enyhe vagy közepes mértékű, pozitív irányú kapcsolatban áll a társasdominancia-orientációval (Pratto et al., 1994), a diszkriminatív gyakorlatok támogatásával és a nemi alapú bánásmód észlelt méltányosságával (Morton et al., 2009).

JELEN VIZSGÁLAT CÉLJA

Összességében a kutatások alapján elmondható, hogy a nemi esszencializmus skálája egy jól érthető, könnyen kitölthető és értelmezhető mérőeszköz. A skála lehetőséget nyújt a nemek közötti veleszületett biológiai különbségekkel kapcsolatos alapvető hiedelmek mérésére, melyekkel számos társadalmi és pszichológiai konstrukció összefügg. Mivel nem áll rendelkezésre magyar nyelvű változata, elkészítettük a fordítását, és tanulmányunkban bemutatjuk egy hazai mintán végzett kérdőíves vizsgálat eredményeit. Az elemzések során külön hangsúlyt fektettünk a skála struktúrájának vizsgálatára, a nemi esszencializmus kapcsán megmutató nemi különbségekre,

arra, hogy a skálán elért eredmények miként kapcsolódnak a nemi szerepekről való gondolkodásmód egy másik mérőeszközén, a nemi egyenlőségelvűség kérdőívén elért eredményhez, valamint hogy milyen összefüggésben van a párkapcsolati elégedettséggel. Ez utóbbi kérdéssel vizsgálatunkba az inkrementális validitás ellenőrzésére egy olyan konstruktumot emeltünk be, amelynek a nemi esszencializmussal való összefüggésére eddig a szakirodalomban nem irányult figyelem. Ugyanis a nemi szerepekről való gondolkodást a párkapcsolati elégedettséggel összefüggésben inkább a nemi egyenlőségről alkotott nézetek vonatkozásában vizsgálták korábban. E korábbi vizsgálatok eredményei ellentmondásosak voltak, amennyiben egyes kutatások a hagyományosabb gondolkodást, illetve szerepfelosztást találták az elégedettséggel pozitív összefüggésbe állónak (Fan & Qian, 2022; Fuwa & Tsutsui, 2010; Lye & Biblarz, 1993; Qian & Sayer, 2016; Wilcox & Nock, 2006), míg mások az egyenlősítőbb gondolkodást, illetve szerepfelosztást (Ogletree, 2014; Rogers & Amato, 2000; Yoo, 2022).

Hipotéziseink:

1. A *Nemi esszencializmus* skála belső konzisztenciamutatója (Cronbach- α) megfelelő vagy annál magasabb értéket mutat majd, míg egydimenziós faktorstruktúrája megfelelő vagy annál magasabb szintű illeszkedést mutat majd a megerősítő faktorelemzés során (*CFI*, *TLI*, *RMSEA* mutatók alapján).
2. A férfiak esszencialistábbak, mint a nők.
3. Az esszencialista egyének kevésbé egyenlőségelvűek.
4. A nemi esszencializmus a nemi egyenlőségen túlmutató, pozitív irányú magyarázóerővel bír a párkapcsolati elégedettség tekintetében mind a férfiak, mind a nők körében.

A VIZSGÁLAT LEÍRÁSA

Vizsgálati minta

Összesen 421 fő vett részt a kutatásban.

A vizsgálati minta egy másik kutatás (Ocsenás & Kovács, 2025) részét képezte, amelyben összetartozó párokra volt szükség, ezért a jelen minta egy részét 154 heteroszexuális pár alkotja, azaz 308 fő, akik a kérdőívet önállóan, tehát nem a párjuk jelenlétében és vele összedolgozva töltötték ki. Ez a minta kiegészült 113 olyan egyéni válaszával, akiknek nem volt párjuk, vagy a párjuk nem vett részt a vizsgálatban.

Kor szerint 18–82 év közé estek a vizsgálati személyek. A kor átlaga 30,04 év; mediánja 24 év; szórása 12,35 év. A kutatásban 182 férfi és 239 nő vett részt.

A vizsgálati minta nagy részét magas végzettségű, városban élő személyek alkotják (*1. táblázat*).

A vizsgálat menete

A vizsgálati minta toborzása kényelmi mintavétellel történt. A vizsgálati személyek elérését egyetemi hallgatók segítették, egyes tantárgyakból extra pontokat kaptak a vizsgán, ha az egyéni kódjukkal ellátott párok kitöltötték a kérdőívet. Azok a hallgatók, akik nem küldtek be kitöltőket, nem szenvedtek semmiféle hátrányt. A kérdőívet a hallgatók e-mailben kapták meg, és általuk választott ismerőseiknek juttathatták el, és akár saját magukra vonatkozóan is kitölthették.

A vizsgálati személyek online formában kapták meg a kérdőívet, Google Forms-úrlap formájában. A vizsgálat helyszíne az általuk választott helyszín volt. Bármilyen eszközön (telefon, asztali gép, laptop, tablet) ki tudták tölteni a kérdőívet.

1. táblázat. A vizsgálati minta jellemzői

Kategória	Alkategória	Fő (db)	Százalék (%)
Nem	Férfi	182	43,2%
	Nő	239	56,7%
Iskolai végzettség	8 általános	9	2,1%
	Szakképzettség érettségi nélkül	12	2,9%
	Érettségi, nem tanultam tovább	19	4,5%
	Szakképzettség érettséggel	42	10%
	Felsőoktatási hallgató	182	43,2%
	Felsőfokú végzettséggel rendelkezik	157	37,3%
Lakóhely	Falu vagy község	71	16,8%
	Város	136	32,3%
	Megyeszékhely	158	37,5%
	Főváros	56	13,3%
Kapcsolati státusz	Nincs párkapcsolata	28	6,7%
	Párkapcsolatban él, de nem együtt	167	39,7%
	Együtt él, de nem házas	99	23,5%
	Házas	127	30,1%
Gyermekstátusz párkapcsolatban élők között	Gyermekkel rendelkezik	119	30,3%
	Gyermek nélkül	274	69,7%
Párkapcsolat hossza párkapcsolatban élők között	Kevesebb mint fél éve	20	5,9%
	Fél év – 1 év	39	9,9%
	1–3 év	135	34,3%
	3–5 év	58	14,7%
	5–10 év	45	11,5%
	Több mint 10 éve	96	24,4%

A vizsgálati adatfelvétel 2023–2024-ben zajlott. Minden résztvevő egy alkalommal töltötte ki a kérdőívet, tehát a kutatási elrendezés keresztmetszeti.

Vizsgálati eszközök

Demográfiai adatok

A kérdőív letelején demográfiai adatokat kellett a vizsgálati személyeknek

megadniuk (nem, kor, lakóhely, legmagasabb iskolai végzettség, kapcsolati státusz, gyermekek száma).

Nemi esszencializmus

A nemi esszencializmus mérésére a Skewes, Fine és Haslam (2018) által kidolgozott Nemi Esszencializmus Kérdőívet alkalmaztuk. A kérdőív magyarra fordítását a cikk szerzői végezték. Először lefordítottuk az állításokat,

majd ezen fordítás átolvasására és visszajelzés nyújtására két független személyt (egy doktori fokozattal rendelkező kutatót és egy alapszakos hallgatót) kértünk fel. A vizsgálati résztvevők 25 állítást értékelték 1-től 5-ig Likert-skálán (1 = *egyáltalán nem értek egyet*; 5 = *teljes mértékben egyetértek*). A kérdőív a korábbi vizsgálatokban egydimenziósnek bizonyult, értelmezhető alskálák nélkül. Miután strukturális elemzéssel erről magunk is megbizonyosodtunk, mi is a 25 állítás összességére végeztük el a konzisztenciavizsgálatot, mely szerint válaszadóink válaszai kellőképpen összetartónak bizonyultak ($\alpha = 0,887$). Ennek megfelelően az értékeket átlagoltuk, így a vizsgálati személyek által elérhető pontszám 1 és 5 közötti értéket vehet fel. (A skála fordított állításokat is tartalmaz, ezeket megfordítottuk). Minél magasabb pontszámokat ér el a skálán egy vizsgálati személy, annál esszencialistább nézeteket vall, azaz annál inkább azt gondolja, hogy a két nem közötti biológiai természetű eltérések a viselkedést alapvetően befolyásolják.

Példaállítások: „*A férfiak és nők személyisége közötti különbségek a DNS-ükben rejlenek.*”; „*Alapvető természetük megnehezíti a férfiak számára, hogy megtanuljanak jobban nőként viselkedni.*”; „*Az emberek vagy férfiasak vagy nőiesek: nincs sok középút.*”

Nemiszerep-egyenlőség

A nemi egyenlőség mérésére a Beere-féle Nemiszerep-egyenlőség Kérdőívet alkalmaztuk (Beere et al., 1984). A skála állításainak magyarra fordítását a cikk szerzői végezték, első eredményeiket a skálával kapcsolatban egy korábbi vizsgálatban közölték (Ocsenás & Kovács, 2022). A skála 25 állításból áll,

minél magasabb pontot ér el a vizsgálati személy, annál inkább egyelőseglvűen vélekedik a nemek szerepeiről. A vizsgálati személyek 1 és 6 közötti Likert-skálán értékelték az állításokat (1 = *egyáltalán nem értek egyet*; 6 = *teljes mértékben egyetértek*).

Öt alskálát definiáltak a szerzők: házastársi szerepek (pl. „*A férjnek kellene családfőként működni.*”), szülői szerepek (pl. „*Helyénvalóbb, ha az anya cseréli a baba pelenkáját, nem az apa.*”), munkavállalói szerepek (pl. „*Nem tesz jót egy férfinak, ha hagyományos női szakmát választ.*”), szociális-interperszonális-heteroszexuális szerepek (pl. „*Roszsabb, ha egy nő részegedik le, mintha egy férfi lenne ittas.*”) és oktatási szerepek (pl. „*A drága szakmai képzéseket inkább a férfiak számára kellene tartani.*”). Mivel ezen területeken megnyilvánuló nemi egyenlőséggel kapcsolatos attitűdök nagymértékű összefüggést mutatnak egymással, inkább egységesnek érdemes őket tekinteni (Ashmore et al., 1995), és ezért előző kutatásunkhoz (Ocsenás & Kovács, 2022) hasonlóan jelenleg is egydimenziósként alkalmaztuk a kérdőívet. A skála a jelen mintánkban is megbízhatónak bizonyult ($\alpha = 0,885$). A kérdőív összpontszámához átlagoltuk az értékeket, így az elérhető pontszámok 1 és 6 között alakulnak.

Párkapcsolati elégedettség

A párkapcsolati elégedettség mérésére a PAIR-H kérdőívet alkalmaztuk. A PAIR (Personal Assessment of Intimacy in Relationships) kérdőívet eredetileg Schaefer és Olson (1981) dolgozta ki. A kérdőív magyarra validálását Kövér és munkatársai (2017) végezték.

A kérdőív 24 állításból áll, amelyekkel kapcsolatban 5 fokú Likert-skálán értékelnek

a vizsgálati személyek (1 = *egyáltalán nem értek egyet*; 5 = *teljesen egyetértek*). A skála összesített változatában, és az alskálákban is, a magas pontszám a magas elégedettséget jelzi. Az összesített skála esetében összeadtuk a pontokat, így a vizsgálati személyek értékei 24 és 120 között alakulnak. Az alskálák esetében szintén összeadtuk az értékeket, így a minimum elérhető pontszám 6, a maximum 30.

Az alskálák a párkapcsolati elégedettség négy területét érintik: az érzelmi (a közelség érzésének élménye – pl. „*Partnerem igazán megérti fájdalmaimat és örömeimet.*”); a szexuális (kölcsonös vonzalom és szexuális aktivitás – pl. „*A szexuális vágy kifejezése kapcsolatunk fontos része.*”); az intellektuális (gondolatok megosztása – pl. „*Számtalan témáról tudunk partneremmel beszélgetni.*”); és a szabadidős időtöltés (közös érdeklődési kör és hobbi – pl. „*Szeretünk együtt játszani.*”).

A kutatás során az összesített skálával dolgoztunk, ez megbízhatónak bizonyult ($\alpha = 0,916$) a jelen mintában.

Étikai vonatkozások

Az etikai kérelemben részletezett kutatási tervet az Egyesített Pszichológiai Kutatás-etikai Bizottság (EPKEB) megvizsgálta és jóváhagyta. Az etikai engedély száma: 2022-21. A vizsgálati személyeket a kérdőív elején tájékoztattuk vizsgálatunk céljáról, illetve arról, hogy a kitöltés önkéntes és anonim, ezenfelül bármikor félbeszakítható. A kérdőív kitöltését csak akkor tudták elkezdni, ha elismerték, hogy elolvasták a tájékoztatást, elmúltak 18 évesek, és beleegyeznek a kutatás feltételeibe.

EREDMÉNYEK

Statisztikai elemzési összefoglaló

Az első hipotézis tesztelésére a Nemi esszencializmus skála egyfaktoros szerkezetét konfirmatív faktorelemzéssel (CFA) vizsgáltuk, miközben a skála belső konzisztenciáját Cronbach- α -mutató alapján értékeltük a megbízhatóság megállapításához. A második hipotézis tekintetében a nemek közötti különbségeket nem paraméteres Wilcoxon- és Mann-Whitney-próbákkal vizsgáltuk. A harmadik hipotézishez a nemi esszencializmus és a nemi egyenlőség közötti összefüggést Spearman-féle rangkorrelációval elemeztük. A negyedik hipotézis ellenőrzésére hierarchikus lineáris regresszióelemzést végeztünk külön nemi almintákban, amely során a párkapcsolati elégedettség előrejelzésére először a demográfiai és párkapcsolati jellemzőket, majd a nemi egyenlőséget, végül a nemi esszencializmust vontuk be a modellbe, hogy megvizsgáljuk a nemi esszencializmus önálló, inkrementális magyarázó erejét a párkapcsolati elégedettség tekintetében.

Strukturális elemzés (H1)

Konfirmatív faktorelemzés

Konfirmatív faktorelemzéssel ellenőriztük, hogy az adatok valóban egyfaktoros szerkezetet mutatnak-e. Az elemzésekhez az R Studio programot használtuk. Megerősítő faktorelemzés és a mérési invariancia tesztelése az R „lavaan” tesztcsomagja segítségével történt WLSMV eljárás használatával. Az illeszkedésmutatók megítélésénél Hu és Bentler (1999), a mérési invariancia esetében

pedig Chen (2007), valamint Cheung és Rensvold (2002) javaslatai alapján döntöttünk. A hivatkozott ajánlásoknak megfelelően az illeszkedési mutatók esetén a CFI és $TLI \geq 0,9$, $RMSEA \leq 0,08$, illetve $\chi^2/df \leq 3$, a mérési invarianciánál pedig $\Delta CFI \leq 0,01$ és $\Delta RMSEA \leq 0,015$ küszöbértékeket alkalmaztuk.

A megerősítő elemzést a teljes mintán, illetve nők és férfiak mintáján külön is elvégeztük. Az illeszkedési mutatók alapján az eredeti egyfaktoros faktorszerkezet megfelelő, a mérési invariancia eredményei alapján pedig nincs lényeges különbség a skála faktorszerkezetében nők és férfiak esetén. Az elemzés eredményeit a 2. táblázat mutatja be.

A mérési invariancia vizsgálata során konfigurális, metrikus és skaláris invarianciát is teszteltünk. Az illeszkedési mutatók és a különbségek alapján mindhárom invariancia szint elfogadható (Chen, 2007; Cheung & Rensvold, 2002). Ez azt jelenti, hogy a kérdőív faktorszerkezete (konfigurális invariancia), a faktortöltések (metrikus invariancia) és a tételek interceptjei (skaláris

invariancia) egyaránt megegyeznek a nők és férfiak csoportjában. Tehát a két nem közötti összehasonlítások érvényesek és megbízhatóak, mivel a mérőeszköz azonos módon működik mindkét csoportban.

Az állításonkénti faktortöltések (3. táblázat) mindkét nem esetében azt mutatják, hogy a kérdőív tételei általában közepes vagy magas mértékben kapcsolódnak a nemi esszencializmus egyetlen feltételezett faktorához. A nők mintájában a faktortöltések többsége 0,5 és 1,1 között mozog, ami erős kapcsolatot jelez a tételek és a faktor között. A férfiaknál néhány tétel, mint például az 9-es és 15-ös, alacsony (0,056, illetve 0,064) faktortöltést mutat, ami arra utal, hogy ezek a tételek kevésbé illeszkednek a modellbe ezen a csoporton belül. A standard hibák elfogadható mértékűek, ami a becslések stabilitását és megbízhatóságát támasztja alá. Ezek az eredmények összességében alátámasztják, hogy a kérdőív tételei jól mérik a nemi esszencializmus konstrukcióját mindkét nem esetében, bár a férfi mintában néhány tétel esetleges finomhangolása vagy további vizsgálata indokolt lehet.

2. táblázat. A kérdőív egyfaktoros modellje – a konfirmatív faktorelemzések illeszkedési mutatói

	χ^2	df	p	$RMSEA$	CFI	TLI
Modell illeszkedési mutatói						
Teljes minta	648,812	275	< 0,001	0,057	0,953	0,949
Nők	414,233	275	< 0,001	0,046	0,970	0,967
Férfiak	363,980	275	< 0,001	0,042	0,970	0,967
Mérési invariancia tesztelése						
Konfigurális	778,213	550	< 0,001	0,045	0,970	0,967
Metrikus	847,131	574	< 0,001	0,048	0,964	0,962
Skaláris	894,253	598	< 0,001	0,049	0,961	0,961
Konfigurális vs. metrikus invariancia (különbség)	68,918	24	< 0,001	0,003	-0,006	-0,005
Metrikus vs. skaláris invariancia (különbség)	47,122	24	< 0,001	0,001	-0,003	-0,001

3. táblázat. A kérdőív állításainak faktortöltése és standard hibája nemenként

	Férfiak		Nők	
	Faktor- töltés	Standard hiba	Faktor- töltés	Standard hiba
1. A férfiak és a nők személyisége közötti különbség a DNS-ükben van kódolva.	0,624	0,081	0,632	0,062
2. A férfiak és a nők eltérő képességekkel rendelkeznek.	0,569	0,083	0,621	0,068
3. Legvégső soron a gének magyarázzák a nemek közötti különbségeket.	0,649	0,080	0,585	0,068
4. Az emberek általában túlbecsülik a nemek viselkedésbeli eltéréseinek biológiai hátterét. (F)	0,248	0,096	0,352	0,070
5. A férfiak és a nők viselkedés- és személyiségbeli eltéréseit nagymértékben a genetika határozza meg	0,621	0,071	0,609	0,064
6. Az apáknak tanulniuk kell mindazt, amit az anyák természetüknél fogva képesek megcsinálni.	0,459	0,097	0,506	0,067
7. Az emberi hajlam vagy nőies, vagy férfias, nem igazán van köztes lehetőség.	0,548	0,089	0,565	0,073
8. Bárhol járunk is a világon, a férfiak és a nők mind ugyanolyan pontokon különböznek egymástól.	0,419	0,092	0,407	0,077
9. Az emberekben nemre való tekintet nélkül nagyon sok a hasonlóság. (F)	0,056	0,078	0,293	0,060
10. Sok mindent meg lehet tudni egy emberről, ha ismerjük a nemét.	0,340	0,088	0,406	0,071
11. Értelmetlen törekedni arra, hogy a fiúk és a lányok hasonló dolgokat szeressenek.	0,278	0,116	0,432	0,092
12. 100 év múlva a társadalom nagyjából ugyanúgy fog tekinteni a férfiak és a nők közötti különbségekre, mint most.	0,210	0,115	0,174	0,093
13. A nők és a férfiak alapvetően különböznek egymástól.	0,581	0,082	0,701	0,060
14. A nők eredendően gondoskodóbbak, mint a férfiak.	0,551	0,089	0,562	0,080
15. Az alapján, hogy valaki férfi, még nem tudunk meg sokat az ő tulajdonságairól. (F)	0,064	0,098	0,169	0,074
16. A férfiak és a nők személyisége többé-kevésbé ugyanolyan. (F)	0,326	0,098	0,364	0,080
17. A férfiak és a nők számos tekintetben különböznek egymástól.	0,592	0,079	0,604	0,068

	Férfiak		Nők	
	Faktor-töltés	Standard hiba	Faktor-töltés	Standard hiba
18. A férfiak alapvető természete megnehezíti a számukra, hogy megtanuljanak a nőkre jellemző módon viselkedni.	0,535	0,082	0,548	0,071
19. A fiúk és a lányok közötti különbségek már születéskor eldőlnék.	0,715	0,066	0,639	0,060
20. Az anyák természetüknél fogva érzékenyebbek a babák érzéseire, mint az apák.	0,630	0,080	0,618	0,067
21. A férfiak és a nők személyisége különböző.	0,694	0,070	0,684	0,070
22. A férfi és a női agy valószínűleg nagyon eltérő módon működik.	0,596	0,075	0,582	0,071
23. A férfiak és a nők közötti különbségek elsősorban biológiai alapon meghatározottak.	0,628	0,074	0,587	0,069
24. A nők természetüknél fogva kevésbé agresszívek, mint a férfiak.	0,377	0,098	0,427	0,078
25. A szülők általi nevelés és a társadalmi környezet sokkal nagyobb jelentőséggel bír a nemi különbségek kialakulásában, mint a veleszületett különbségek a női és a férfi agyban. (F)	0,212	0,101	0,295	0,059

Mivel a teljes skála 3 állítása (9, 12, 15) gyenge faktortöltést mutatott, készítettünk egy rövidített verziót, amelyből ezeket az állításokat kihagytuk.

A megerősítő elemzést elvégeztük a teljes mintán, illetve külön-külön a nők és a férfiak mintáján. Az eredmények (4. táblázat) az összesített skálához hasonlóan alakultak.

Az állításonkénti faktortöltések (5. táblázat) azt mutatják mindkét nem esetében, hogy a kérdőív tételei közepes vagy magas mértékben kapcsolódnak a nemi esszencializmus egyetlen feltételezett faktorához. A standard hibák mértéke is elfogadható. Ezek értelmében a rövidített skála állításai mindkét nem esetében megfelelően mérik a nemi esszencializmus konstrukcióját.

4. táblázat. A rövidített kérdőív egyfaktoros modellje – a konfirmatív faktorelemzések illeszkedési mutatói

	χ^2	df	p	RMSEA	CFI	TLI
Módosított modell illeszkedési mutatói						
Teljes minta	627,175	209	< 0,001	0,063	0,967	0,964
Nők	388,192	209	< 0,001	0,062	0,978	0,976
Férfiak	365,005	209	< 0,001	0,062	0,950	0,945

5. táblázat. A rövidített kérdőív állításainak faktortöltése és standard hibája nemenként

	Férfiak		Nők	
	Faktortöltés	Standard hiba	Faktortöltés	Standard hiba
1. A férfiak és a nők személyisége közötti különbség a DNS-ükben van kódolva.	0,633	0,081	0,633	0,062
2. A férfiak és a nők eltérő képességekkel rendelkeznek.	0,626	0,083	0,626	0,068
3. Legvégső soron a gének magyarázzák a nemek közötti különbségeket.	0,587	0,079	0,587	0,068
4. Az emberek általában túlbecsülik a nemek viselkedésbeli eltéréseinek biológiai hátterét. (F)	0,341	0,096	0,341	0,070
5. A férfiak és a nők viselkedés- és személyiségbeli eltéréseit nagymértékben a genetika határozza meg	0,609	0,071	0,609	0,064
6. Az apáknak tanulniuk kell mindazt, amit az anyák természetüknél fogva képesek megcsinálni.	0,506	0,097	0,506	0,067
7. Az emberi hajlam vagy nőies, vagy férfias, nem igazán van köztes lehetőség.	0,560	0,089	0,560	0,074
8. Bárhol járunk is a világon, a férfiak és a nők mind ugyanolyan pontokon különböznek egymástól.	0,401	0,092	0,401	0,078
10. Sok mindent meg lehet tudni egy emberről, ha ismerjük a nemét.	0,402	0,089	0,402	0,071
11. Értelmetlen törekedni arra, hogy a fiúk és a lányok hasonló dolgokat szeressenek.	0,434	0,117	0,434	0,093
13. A nők és a férfiak alapvetően különböznek egymástól.	0,702	0,083	0,702	0,060
14. A nők eredendően gondoskodóbbak, mint a férfiak.	0,569	0,088	0,569	0,080
16. A férfiak és a nők személyisége többé-kevésbé ugyanolyan. (F)	0,358	0,098	0,358	0,081
17. A férfiak és a nők számos tekintetben különböznek egymástól.	0,609	0,079	0,609	0,068
18. A férfiak alapvető természete megnehezíti a számukra, hogy megtanuljanak a nőkre jellemző módon viselkedni.	0,548	0,083	0,548	0,072
19. A fiúk és a lányok közötti különbségek már születéskor eldőlnek.	0,642	0,066	0,672	0,066
20. Az anyák természetüknél fogva érzékenyebbek a babák érzéseire, mint az apák.	0,618	0,079	0,618	0,067

	Férfiak		Nők	
	Faktortöl- tés	Standard hiba	Faktortöl- tés	Standard hiba
21. A férfiak és a nők személyisége különböz.	0,686	0,070	0,686	0,070
22. A férfi és a női agy valószínűleg nagyon eltérő módon működik.	0,583	0,076	0,583	0,071
23. A férfiak és a nők közötti különbségek elsősorban biológiai alapon meghatározottak.	0,586	0,075	0,586	0,070
24. A nők természetüknél fogva kevésbé agresszívek, mint a férfiak.	0,430	0,098	0,430	0,078
25. A szülők általi nevelés és a társadalmi környezet sokkal nagyobb jelentőséggel bír a nemi különbségek kialakulásában, mint a veleszületett különbségek a női és a férfi agyban. (F)	0,286	0,101	0,286	0,059

A továbbiakban az elemzések során a rövidített skálát fogjuk használni.

*Megbízhatóság, leíró statisztika
(nemek szerint)*

A 6. táblázatban bemutatjuk a *Nemi esszencializmus* skála Cronbach- α -értékeit és leíró statisztikáját az egyes almintákban. A belső konzisztencia értékei megfelelőnek bizonyultak.

**Nemi különbségek az
esszencializmusban (H2)**

A nemi esszencializmusra nemenként és összességében is Kolmogorov–Szmirnov-normalitásvizsgálatot végeztünk el. A változók közül egyedül a férfiak nemi esszencializmusa mutat normális eloszlást ($D = 0,059$; $p = 0,200$), az összes többi esetben nem követtek a változók értékei normál eloszlást ($D \geq 0,062$; $p \leq 0,026$), ezért nem paraméteres eljárásokat alkalmaztunk a változók összehasonlítása során.

A férfiakat és a nőket összehasonlítva a Mann–Whitney-próba szerint a férfiak

esszencialistábbak, mint a nők ($U = 16915,5$; $p < 0,001$; $r = 0,2$). Az esszencializmus tekintetében jelentkező nemi különbségek tehát inkább kis hatásnagysággal jellemezhetőek.

A nemi különbségeken túl a nemi esszencializmusnak más szociodemográfiai tényezőkkel is megvizsgáltuk a kapcsolatát, nemi bontásban.

A szociodemográfiai változók vizsgálata alapján a nemi esszencializmus nem korrelált az életkorral sem a férfiak ($\rho = 0,049$; $p = 0,513$), sem a nők ($\rho = 0,106$; $p = 0,102$) esetében. Az egyéb demográfiai változók nominálisak, ezért az ezek alapján képzett csoportokat Kruskal–Wallis-próbával vetettük össze, utóvizsgálatra páronkénti Mann–Whitney-próbát alkalmaztunk.

Az iskolai végzettség tekintetében a nők esetében nincs szignifikáns eltérés a csoportok között ($H = 2,095$; $p = 0,351$), a férfiak esetében van ($H = 7,167$; $p = 0,028$). Utóvizsgálatok alapján a felsőfokú végzettségűek kevésbé esszencialisták, mint a középfokú végzettséggel rendelkezők ($U = 1799,5$; $p = 0,013$; $r = 0,17$; medián_{középfok} = 3,31; medián_{felsőfok} = 3,13). A többi esetben nincs

6. táblázat. A kérdőív megbízhatósága és leíró statisztikája a két almintában

	N	Cronbach- α	Átlag	Medián	Szórás
Férfiak	182	0,883	3,26	3,27	0,65
Nők	239	0,897	2,99	3,05	0,68
Össz.	421	0,895	3,11	3,18	0,68

szignifikáns eltérés ($p \geq 0,181$). Lakóhely tekintetében sem a férfiak ($H = 0,237$; $p = 0,888$), sem a nők esetében ($H = 2,204$; $p = 0,332$) nincs szignifikáns eltérés a csoportok között. Kapcsolati státusz esetében sem mutatkozik szignifikáns különbség, sem férfiak ($H = 1,780$; $p = 0,619$), sem nők között ($H = 4,217$; $p = 0,239$). Eredményeink arra utalnak, hogy a nemi különbségeken túl jellemzően nincs kapcsolat a nemi esszencializmus és a szociodemográfiai változók között.

Konvergens validitás vizsgálata a nemi egyenlőségelvűséggel (H3)

A Kolmogorov–Szmirnov-teszt alapján a nemi esszencializmus és a nemi egyenlőség változók nem követnek normál eloszlást. A Spearman-féle rangkorreláció eredményei szerint a nemi esszencializmus negatív korrelációt mutatott a nemi egyenlőségelvűséggel ($\rho = -0,494$; $p < 0,001$).

Inkrementális validitás a párkapcsolati elégedettség bejósolásában (H4)

Nemi almintaként ($n_{\text{férfiak}} = 169$; $n_{\text{nők}} = 218$) két külön hierarchikus regresszióelemzést végeztünk, hogy ellenőrizzük, a Nemi esszencializmus skála más mérőeszközök-höz képest önálló magyarázott varianciával rendelkezik-e a párkapcsolati elégedettség tekintetében. Az elemzésbe kizárólag azokat

a vizsgálati személyeket vontuk be, akiknek van párkapcsolatuk. Függő változóként a párkapcsolati elégedettséget választottuk. A 3. modellben a férfiak esetében a ténylegesen mért hatásnagyság ($f^2 = 0,08$) és a mintaméret ($n_{\text{férfiak}} = 169$) mellett a statisztikai erő magas, 0,95 volt, ami azt mutatja, hogy a férfiak esetében a független változók valós hatását mérhetjük. Ezzel szemben a nők esetében a kisebb hatásnagyság ($f^2 = 0,026$) és a nagyobb mintaméret ($n_{\text{nők}} = 218$) ellenére a statisztikai erő csak közepesnek mondható (0,66), ami arra utal, hogy a vizsgálat kevésbé megbízhatóan tudja kimutatni a független változók által kiváltott tényleges hatást. Ezért a nők körében kapott eredményeket óvatosan kell értelmezni, és indokolt lehet a mintaméret növelése a biztosabb következtetésekhez.

Az első blokkban a demográfiai változók (életkor), valamint a párkapcsolati jellemzők szerepeltek, ahol a párkapcsolat típusa és hossza dummy változókként került bevonásra. A párkapcsolat típusa esetében a „nem együtt élő, de párkapcsolatban lévő” kategória volt a referencia, míg a párkapcsolat hossza esetében a „1–3 év” kategóriát választottuk referenciának. A második blokkban a nemi egyenlőség, végül a harmadik blokkban a nemi esszencializmus került be a modellbe. Az eredmények (7. táblázat) azt mutatják, hogy a nemi esszencializmus mind a férfiak esetében (magyarázott variancia növekedés 7,3%; $F = 3,833$;

$p < 0,001$), mind a nőknél (magyarázott variancia növekedés 2,3%; $F = 4,265$; $p < 0,001$) szignifikáns, önálló magyarázóerővel bír a párkapcsolati elégedettség tekintetében, a referenciakategóriák figyelembevételével. A standardizált regressziós együtthatók alapján a nők és a férfiak párkapcsolati elégedettségét a nemi egyenlőségelvűség és a nemi esszencializmus egyaránt pozitív irányban befolyásolják. A nőknél az egyenlőségelvűségnek, a férfiaknál pedig az esszencializmusnak van közepes, illetve közel közepes hatásnagyságú pozitív

befolyása, melyet a szenzitivitásvizsgálat alapján igazolt hatásoknak tarthatunk. A férfiaknál az egyenlőségelvűség, a nőknél az esszencializmus inkább kisebb pozitív hatások. További kisebb hatásként jelent meg a nőknél a párkapcsolat hossza, azt mutatván, hogy a friss párkapcsolatokban élő nők elégedettebbek, a több mint 10 éve tartókban élők pedig elégedetlenebbek, mint azok, akiknek a kapcsolatuk egy évnél régebben tart, de három évnél kevesebb ideje. E kis hatásnagyságokkal leírható, noha szignifikáns hatásokat nem értelmezzük.

7. táblázat. A lineáris regresszió modelljei

	Férfiak			Nők		
	1. modell	2. modell	3. modell	1. modell	2. modell	3. modell
A modell tulajdonságai	$R^2 = 0,054$ $F = 2,197^*$	$R^2 = 0,071$ $F = 2,430^*$	$R^2 = 0,144$ $F = 3,833^{***}$	$R^2 = 0,048$ $F = 2,372^*$	$R^2 = 0,107$ $F = 3,903^{***}$	$R^2 = 0,130$ $F = 4,265^{***}$
Életkor	0,115	0,136	0,136	0,124	0,173	0,198
Párkapcsolat típusa: együtt élnek, de nem házasok	-0,008	-0,035	-0,005	-0,049	-0,065	-0,062
Párkapcsolat típusa: házas	-0,207	-0,249	-0,172	-0,068	-0,102	-0,079
Párkapcsolat hossza: kevesebb, mint fél év	0,104	0,101	0,097	0,124	0,146*	0,148*
Párkapcsolat hossza: fél év – 1 év	0,060	0,079	0,051	0,131	0,135	0,124
Párkapcsolat hossza: 3–5 év	-0,084	-0,078	-0,121	0,086	0,063	0,055
Párkapcsolat hossza: 5–10 év	0,002	0,027	-0,030	-0,036	-0,018	-0,022
Párkapcsolat hossza: több, mint 10 év	-0,149	-0,141	-0,243	-0,208	-0,205	-0,277*

	Férfiak			Nők		
	1. modell	2. modell	3. modell	1. modell	2. modell	3. modell
Egyenlőség		0,152*	0,252**		0,253***	0,356***
Esszencializmus			0,299***			0,196*

* $p < 0,05$; ** $p < 0,01$; *** $p < 0,001$

Megjegyzés: A táblázat celláiban a standardizált regressziós együtthatók vannak feltüntetve (β).

DISZKUSSZIÓ

Tanulmányunkban bemutattuk a *Nemi esszencializmus* skála (GES) elméleti hátterét, majd empirikus adatokon ellenőriztük a mérőeszköz feltételezett egyfaktorosságát és további pszichometriai jellemzőit, és megvizsgáltuk a nemi különbségekre, a nemi esszencializmusnak a nemi egyenlőségelvűséggel való konvergens validitására és a párkapcsolati elégedettség bejósolásában a nemi egyenlőségelvűséghez képest való inkrementális validitására vonatkozó hipotézisünket. A nemi esszencializmust a nemekről való gondolkodást alapjaiban meghatározó attitűdnek tekintjük, mely a nemekről való gondolkodáshoz kapcsolódó sok más attitűddel való kapcsolata miatt fontos, hogy validált mérőeszkővel bekerüljön a hazai mérőeszkőztárunkba. A nemzetközi szakirodalommal (Bastian & Haslam, 2006; Haslam et al., 2000) és első hipotézisünkkel összhangban azt találtuk, hogy a kérdőív tételei egy faktorra rendeződnek, és az így kialakított skála belső konzisztenciája megfelelő. Azonban mivel az elemzések során azt találtuk, hogy a kérdőív több tétele is mindkét nem esetében gyenge faktortöltéssel jellemezhető, kialakítottunk egy rövidített kérdőívet, amely a konceptuális validitás szempontjából is megfelelő.

A nemi különbségekre vonatkozó elvárásainknak (H2) megfelelően a férfiak esszencialistább nézeteket vallanak, amely eredmény beleillik szakirodalmi tudásunkba (Bastian & Haslam, 2006; Gaunt, 2006; Prentice & Miller, 2007). E különbség belsimul a társadalmi-politikai attitűdökben mutatott nemi különbségekről való tudásba, mely szerint a férfiak általában véve konzervatívabbak a nőknél, inkább támogatják a nagyobb társadalmi különbségeket, mely jellegzetességet többek között Pratto és munkatársai (1997) a férfidominanciájú társadalom attitűdbeli leképeződésének tartanak.

A harmadik hipotézisben megfogalmazott elvárás szerint a nemi esszencializmus a különbözőség és hasonlóság fogalmainak összeegyeztethetlenségéből következően negatívan korrelál a nemi egyenlőségelvűséggel, mely elvárást az eredmények megerősítették, összhangban más kutatási előzményekkel is (pl.: Haslam & Levy, 2006; Fine et al., 2024; Morton et al., 2009), vagyis meggyőződhetünk róla, hogy magyar nyelvű mérőeszközünk megfelelő konvergens validitást mutat egy konstruktumszinten kapcsolódó másik mérőeszkőzzel való összevetésben. A két változó összefüggésének ereje azonban messze nem érte el azt a fokot, ami alapján felvetődne, vajon nem egy és ugyanazon konstruktumra vonatkoznak-e a mérések.

A két változó közti különbséget talán úgy a legkönnyebb megragadni, hogy a nemi egyenlőség a nemi szerepekről való gondolkodásnak inkább egy praktikus, gyakorlati részét takarja, ezzel szemben az esszencializmus egy absztraktabb, filozófiaibb szintet.

Végül, az inkrementális validitásra vonatkozó negyedik hipotézisünk (H4) értelmében azt vártuk, hogy a nemi esszencializmus a nemi egyenlőségelvűség magyarázóerejéhez képest egy hatótényező lesz a párkapcsolati elégedettség magyarázatában. A nemi esszencializmus valóban önálló magyarázóerőt mutatott mind a férfiak, mind a nők esetében a párkapcsolati elégedettség alakulásában a nemi egyenlőséghez képest. Ez az eredmény a szerzők kutatásának a párkapcsolati elégedettség magyarázatához való originális hozzájárulásának tekinthető.

Váratlan eredmény ugyanakkor, hogy mind a nemi egyenlőségelvűség, mind a nemi esszencializmus támogatja a párkapcsolati elégedettséget, jóllehet a két konstrukció egymással negatív kapcsolatban áll. Az egyenlőségelvűséggel kapcsolatban korábban Oglettre (2014) és Yoo (2022) is hasonló összefüggésről számoltak be. Míg az egyenlőségelvűség a feladatok, lehetőségek és szerepek rugalmas megosztására vonatkozik, addig az esszencializmus a nemek közötti alapvető különbségek filozófiai szintű elismerését jelenti. Az adatok alapján az egyenlőségelvűség magas és kevésbé differenciált, míg az esszencializmus mérsékelt szinten jelenik meg. A két szemlélet nem feltétlenül ellentétes: az egyenlőségelvű szerepfelfogás összeegyeztethető a biológiai különbségek elismerésével, hasonlóan ahhoz, ahogyan Wood és Eagly (2010) nemiszerep-elmélete is teret hagy a nemek közötti tagadhatatlan biológiai,

hormonális, fizikai stb. különbségeknek, ugyanakkor azt hangsúlyozza, hogy amikor szükséges a másik nem szerepébe lépni, mindkét nem képes azt jól ellátni. Mérsékelt esszencializmus hozzájárulhat a nemi identitás elfogadásához, valamint értelmezési keretet nyújthat a partner viselkedésének megértéséhez, ezáltal növelve a kapcsolati elégedettséget. Eredményeink arra utalnak, hogy a párkapcsolati jóllétet a szerepmegosztás egyensúlya és a nemi különbségek mérsékelt elismerése együttesen támogatja.

Elemzéseink során a nemen túli egyéb szociodemográfiai változók vonatkozásában is megfigyeléseket tettünk, noha ezek az összefüggések nem tartoztak szigorúan kutatásunk fókuszába. Ezekkel a szociodemográfiai változókkal kevésbé mutatkoztak szignifikáns kapcsolatok, kivéve az iskolai végzettséget; az iskolai végzettség növekedésével a férfiaknál a nemi esszencializmus csökkenő tendenciát mutatott. Ez valószínűleg azzal magyarázható, hogy a magasabb szintű oktatás kritikai gondolkodást fejleszt, és olyan társadalmi és kulturális perspektívákat kínál, amelyek lebontják a merev esszencialista hiteket (Ceci et al, 2009).

A kutatás során figyelembe kell venni néhány korlátozó tényezőt: a vizsgált minta viszonylag homogén volt iskolai végzettség és lakóhely tekintetében (az alkalmazott kényelmi mintavétel miatt), és az adatfelvétel az online kitöltéssel nem biztosít állandó körülményeket. Ezen túl a vizsgálat keresztmetszeti jellege nem ad lehetőséget a hosszabb távú ok-okozati hatások kimutatására (ami például a párkapcsolati elégedettség szempontjából lényeges lenne). A választott módszer (az önbeszámolás kérdőív) szintén torzíthatja az eredményeket, mivel a résztvevők szubjektív megítélésük alapján

értelmezik az állításokat, erre jelentősen hathat a társas kívánatosság is. Fontos továbbá megemlíteni, hogy az egyes elemzések során, a teljes mintán végzett vizsgálatoknál torzító tényezőként hathat a részt vevő párok alkalmazása, mivel nem teljesen függetlenek egymástól. Továbbá érdemes lett volna a nemi egyenlőségelvűségen túl további kapcsolódó konstruktumokat is beemelni a vizsgálatba, hogy a konvergens és inkrementális validitással kapcsolatban teljesebb képet kapjunk. Az eredmények alapján azonban úgy véljük, hogy a Nemi Esszencializmus Kérdőív magyar változata jól alkalmazható kutatásokban a nemi esszencializmus mérőeszközeként, mivel pszichometriai mutatói megfelelőek, tételei érthetőek, és a nemek közötti attitűdök fontos aspektusaira kérdeznék rá. A konceptuális validitás

javítása szempontjából érdemes lenne tovább finomítani, átdolgozni a kérdőívet, hogy mindkét nem esetében pontosan tükrözze a mérni kívánt konstruktumot.

A jövőbeni kutatásokban érdemes lehet a nemi esszencializmus párkapcsolatokon belüli mintázatainak a jellegzetes párkapcsolati kommunikációhoz, közös stresszkezeléshez, esetleges tipikus konfliktusokhoz és azok kezeléséhez való kapcsolódását megvizsgálni, valamint megismerni, hogy az esszencialista nézetek hogyan formálhatóak személyesen, illetve a párkapcsolatok kontextusában, a párkapcsolati elégedettség fokozása érdekében. Emellett érdemes lenne törekedni utánkötvetései vizsgálatokra, hogy megismerhessük, hogyan jelennek meg a nemi esszencialista attitűdök az élet (és a kapcsolat) különböző szakaszaiban.

SUMMARY

HUNGARIAN VALIDATION OF THE GENDER ESSENTIALISM QUESTIONNAIRE

Background and Aims: The aim of this study is to investigate the psychometric properties of the Hungarian version of the Gender Essentialism Scale (GES) developed by Skewes, Fine and Haslam (2018).

Method: The GES was included in a questionnaire package as part of a research project examining the functioning of romantic relationships. A total of 421 people participated in the study. The validity of the scale was assessed by comparing it with the Sex-Role Egalitarianism Scale (Beere et al., 1984).

Results: Based on the empirical results, the Hungarian version of the GES is a reliable ($\alpha = 0.887$) and valid unidimensional measurement instrument. According to the fit indices, the original unidimensional factor structure is adequate ($\chi^2(265) = 648.812$; $p < 0.001$; $RMSEA = 0.057$; $CFI = 0.953$; $TLI = 0.949$). Gender essentialism shows good convergent validity, medium correlation with gender egalitarianism, and also has independent positive explanatory power in relation to relationship satisfaction compared to gender egalitarianism.

Discussion: The Hungarian version of the GES is a reliable and valid measurement tool suitable for examining the psychological phenomenon of gender essentialism.

Keywords: GES, gender essentialism, gender egalitarianism, relationship satisfaction

IRODALOM

- Bastian, B., & Haslam, N. (2006). Psychological essentialism and stereotype endorsement. *Journal of Experimental Social Psychology, 42*(2), 228–235. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2005.03.003>
- Beere, C. A., King, D. W., Beere, D. B., & King, L. A. (1984). The sex-role egalitarianism scale: A measure of attitudes toward equality between the sexes. *Sex Roles, 10*(7–8), 563–576. <https://doi.org/10.1007/BF00287265>
- Bem, S. L. (1993). *The lenses of gender: Transforming the debate on sexual inequality*. Yale University Press.
- Bigler, R. S., & Liben, L. S. (2007). Developmental intergroup theory: Explaining and reducing children's social stereotyping and prejudice. *Current Directions in Psychological Science, 16*(3), 162–166. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00496.x>
- Blackwell, L. S., Trzesniewski, K. H., & Dweck, C. S. (2007). Implicit theories of intelligence predict achievement across an adolescent transition: A longitudinal study and an intervention. *Child Development, 78*(1), 246–263. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8624.2007.00995.x>
- Burnette, J. L., & Finkel, E. J. (2012). Buffering against weight gain following dieting setbacks: An implicit theory intervention. *Journal of Experimental Social Psychology, 48*(3), 721–725. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2011.12.020>
- Ceci, S. J., Williams, W. M., & Barnett, S. M. (2009). Women's underrepresentation in science: Sociocultural and biological considerations. *Psychological Bulletin, 135*(2), 218. <https://doi.org/10.1037/a0014412>
- Chen, F. (2007). Sensitivity of Goodness of Fit Indexes to Lack of Measurement Invariance. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 14*(3), 464–504. <https://doi.org/10.1080/10705510701301834>
- Cheung, G. W., & Rensvold, R. B. (2002). Evaluating goodness-of-fit indexes for testing measurement invariance. *Structural Equation Modeling, 9*(2), 233–255. https://doi.org/10.1207/S15328007SEM0902_5
- Coleman, J. M., & Hong, Y. Y. (2008). Beyond nature and nurture: The influence of lay gender theories on self-stereotyping. *Self and Identity, 7*(1), 34–53. <https://doi.org/10.1080/15298860600980185>
- Eagly, A. H., & Wood, W. (2011). Social role theory. In Van Lange, P. A. M., Kruglanski, A. W., & Higgins E. T. (Eds.), *Handbook of theories of social psychology* (Vol. 2, pp. 458–476). Sage. <https://doi.org/10.4135/9781446249222.n49>
- Eccles, J. S. (1994). Understanding what influences student motivation and achievement in mathematics and science learning. *The Journal of Educational Psychology, 86*(1), 1–14.
- Fan, W., & Qian, Y. (2022). Constellations of gender ideology, earnings arrangements, and marital satisfaction: a comparison across four East Asian societies. *Asian Population Studies, 18*(1), 24–40. <https://doi.org/10.1080/17441730.2021.1932067>
- Fine, C. (2017). *Testosterone Rex: Myths of sex, science, and society*. W. W. Norton & Company.

- Fine, R. D., Olson, K. R., Gülgöz, S., Horton, R., & Gelman, S. A. (2024). Gender essentialism predicts prejudice against gender nonconformity in two cultural contexts. *Social Development, 33*(1), e12720. <https://doi.org/10.1111/sode.12720>
- Fuwa, M., & Tsutsui, J. (2010). A cross-national comparison of the perceived fairness of the division of household labor. *Journal of Family Sociology, 22*(1), 52–63. <https://doi.org/10.4234/jjoffamilysociology.22.52>
- Gaunt, R. (2006). Biological essentialism, gender ideologies, and role attitudes: What determines parents' involvement in child care. *Sex Roles, 55*(7–8), 523–533. <https://doi.org/10.1007/s11199-006-9105-0>
- Haslam, N., & Levy, S. R. (2006). Essentialist beliefs about homosexuality: Structure and implications for prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin, 32*(4), 471–485. <https://doi.org/10.1177/0146167205276516>
- Haslam, N., Rothschild, L., & Ernst, D. (2000). Essentialist beliefs about social categories. *British Journal of Social Psychology, 39*(1), 113–127. <https://doi.org/10.1348/014466600164363>
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal, 6*(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Keller, J. (2005). In genes we trust: The biological component of psychological essentialism and its relationship to mechanisms of motivated social cognition. *Journal of Personality and Social Psychology, 88*(4), 686–702. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.4.686>
- Kozma, L., & Kocsor, F. (2018). Elvárások és azonosulás: a férfi nemi szerep többszempontú vizsgálata. *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris eFolyóirat, 8*(2), 39–65.
- Kozma, L., Láng, A., & Kocsor, F. (2019). Két nemi szerep kérdőív magyar nyelvű adaptálása: a Multikulturális Maszkulinitás Ideológia Skála és a Femininitás Ideológia Skála. *Társadalmi Nemek Tudománya Interdiszciplináris eFolyóirat, 9*(2), 39–57.
- Lye, D. N., & Biblarz, T. J. (1993). The effects of attitudes toward family life and gender roles on marital satisfaction. *Journal of Family Issues, 14*(2), 157–188. <https://doi.org/10.1177/019251393014002002>
- Marcia, J. E. (1966). *Development and validation of ego-identity status*. *Journal of Personality and Social Psychology, 3*(5), 551–558. <https://doi.org/10.1037/h0023281>
- Morton, T. A., Postmes, T., Haslam, S. A., & Hornsey, M. J. (2009). Theorizing gender in the face of social change: Is there anything essential about essentialism?. *Journal of Personality and Social Psychology, 96*(3), 653. <https://doi.org/10.1037/a0012966>
- Morton, T. A., Hornsey, M. J., & Postmes, T. (2009). Shifting ground: The variable use of essentialism in contexts of inclusion and exclusion. *British Journal of Social Psychology, 48*(1), 35–59. <https://doi.org/10.1348/014466607X270287>
- Nyúl, B., Ferenczy, D., Kende, A., & Szabó, M. (2018). A nemierőszak-mítoszok elfogadása skála (NEMES) magyar adaptációja. *Alkalmazott Pszichológia, 18*(1), 115–135.

- Ocsenás, D., & Kovács, J. (2022). Nemi, demográfiai és nemi egalitarianizmussal kapcsolatos vélekedés szerinti sajátosságok a hosszú távra szóló párválasztással kapcsolatos attitűdökben [Correlates of gender, demographics and gender-egalitarianism in the attitudes towards long-term partner choice]. *Magyar Pszichológiai Szemle*, 77(4), 507–530. <https://doi.org/10.1556/0016.2022.00028>
- Ocsenás, D., & Kovács, J. (2025). Relationship satisfaction in relation to gender essentialism and gender equality views. *Marriage & Family Review*, 62(2), 166–185. <https://doi.org/10.1080/01494929.2025.2576121>
- Ogletree, S. M. (2014). Gender role attitudes and expectations for marriage. *Journal of Research on Women and Gender*, 5, 71–82.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(4), 741–63. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.4.741>
- Prentice, D. A., & Carranza, E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be: The contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 269–281. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.t01-1-00066>
- Prentice, D. A., & Miller, D. T. (2007). Psychological essentialism of human categories. *Current Directions in Psychological Science*, 16(4), 202–206. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00504.x>
- Qian, Y., & Sayer, L. C. (2016). Division of labor, gender ideology, and marital satisfaction in East Asia. *Journal of Marriage and Family*, 78(2), 383–400. <https://doi.org/10.1111/jomf.12274>
- Rudman, L. A., & Glick, P. (2008). *The social psychology of gender: How power and intimacy shape gender relations*. Guilford Press.
- Ryazanov, A. A., & Christenfeld, N. J. S. (2017). The strategic value of essentialism. *Social and Personality Psychology Compass*, 11(2), e12312. <https://doi.org/10.1111/spc3.12370>
- Schmitt, M. T., & Wirth, J. H. (2009). Evidence that gender differences in social dominance orientation result from gendered self-stereotyping and group-interested responses to patriarchy. *Psychology of Women Quarterly*, 33(4), 429–436. <https://doi.org/10.1111/j.1471-6402.2009.01520.x>
- Skewes, L., Fine, C., & Haslam, N. (2018). Beyond Mars and Venus: The role of gender essentialism in support for gender inequality and backlash. *PLOS ONE*, 10(6), e0132978. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0200921>
- Szabó, M. (2008). *A társadalmi nemekkel kapcsolatos dinamikus nézetrendszerek szociálpszichológiai vizsgálata: Ideológiák és sztereotípiák. nemi tipizáltság és társas identitás*. Doktori értekezés. ELTE.
- Tinsley, C. H., Howell, T. M., & Amanatullah, E. T. (2015). Who should bring home the bacon? How deterministic views of gender constrain spousal wage preferences. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 126, 37–48. <https://doi.org/10.1016/j.obhdp.2014.09.003>

- Thorsteinsen, K., Parks-Stamm, E. J., Kvalø, M., Olsen, M., & Martiny, S. E. (2022). Mothers' domestic responsibilities and well-being during the COVID-19 lockdown: The moderating role of gender essentialist beliefs about parenthood. *Sex Roles, 87*(1), 85–98. <https://doi.org/10.1007/s11199-022-01307-z>
- Verkuyten, M. (2006). Multicultural recognition and ethnic minority rights: A social identity perspective. *European Review of Social Psychology, 17*(1), 148–184. <https://doi.org/10.1080/10463280600937418>
- Wilcox, W. B., & Nock, S. L. (2006). What's love got to do with it? Equality, equity, commitment and women's marital quality. *Social Forces, 84*(3), 1321–1345. <https://doi.org/10.1353/sof.2006.0076>
- Williams, J. E., & Best, D. L. (1990). *Measuring sex stereotypes: A multination study*. Sage.
- Yoo, J. (2022). Gender role attitude, communication quality, and marital satisfaction among Korean adults. *Journal of Family Studies, 28*(3), 1108–1125. <https://doi.org/10.1080/13229400.2020.1791230>